

Joseph E. Stiglitz Columbia Üniversitesi'nde profesör ve Nobel Ekonomi ödülü sahibidir. Bruce Greenwald ile beraber kaleme aldığı en son kitabı, Öğrenen Bir Toplum Yaratma: Büyümeye, Gelişmeye ve Sosyal İlerlemeye Yeni Bir Yaklaşım (Creating a Learning Society: A New Approach to Growth, Development, and Social Progres) ismini taşımaktadır.

JOSEPH E. STIGLITZ

Kamu borcu için **adil** yargılanma

ABD Federal Hâkimi Thomas Griesa'nın, Arjantin'in sözleşmesindeki bazı şartların alışılmamış ve bize göre savunulamaz bir yorumuna dayanarak verdiği karar, **ABD'nin ticari menfaatlerinin** mahkeme kararlarına baskın olabileceğini gösteriyor.

Geçen Temmuz'da, ABD Federal Hâkimi Thomas Griesa, Arjantin'in kendi kamu borcunu ölü fiyatlara satın almış olan sözde "Akbaba Fonları"nı tamamen geri ödeme yapmasına karar verdiğinde ve devlet borçlarını en dip fiyattan satın aldığında, ülke temerrüde (Faizi veya ana parayı vadesi geldiğinde ödemede başarısız olmak. Temerrüt, borçlananın borç ödemesinin gerektirdiği hukuki yükümlülükleri yerine getirememesi durumunda ortaya çıkıyor.) zorlanmıştı. Bu duruma Griesai iflası anlamına gelen "Griesafault" ismi konmuştu. Bu karar çok büyük yankı uyandırmış, farklı yargı alanlarında ihraç edilen tahvilleri etkilemiş, ABD mahkemelerinin diğer ülkelerde yönetilen sözleşmelere de hâkim olabildiğini göstermişti.

O tarihten bu yana, avukatlar ve ekonomistler Griesa'nın kararının kafa karıştıran sonuçlarını çözmeye çalışıyor. ABD mahkemelerinin yetki alanı gerçekten ABD sınırlarının ötesine uzanıyor mu?

İngiltere'de bir mahkeme, Arjantin'in İngiltere kanunlarına göre çıkarılmış bonolar üzerinden yaptığı faiz ödemelerinin ABD'deki mahkeme kararlarına değil, İngiltere kanunlarına tabi olduğuna karar vererek meseleye nihayet biraz açıklık getirdi. Küresel finans piyasalarının karmaşıklıklarını anlamamış gibi görünen Amerikalı hâkimlerin verdiği bir dizi karar arasında sıcak karşılanan bir mola olan bu karar bazı önemli mesajlar taşıyor.

Birincisi ve en önemlisi, o tarihte bir İngiliz Mahkemesi tarafından inkar edilen, Arjantin'in borç müzakerelerinin bir Amerikan mahkemesince önceden bilindiği gerçeği, kamu borcu krizlerine getirilen piyasa bazlı çözümlerin kaos için yüksek potansiyel taşıdığını şiddetle anımsatıyor.

Griesafault'tan önce, çoğu zaman kamu borcunun geri ödenmesi sorunlarına, sağlam bir yasal çerçeve olmaksızın, müzakereleri merkezden dağıtarak çözüm bulunabileceği gibi hatalı varsayımlara varılırdı. Daha sonraları bile, finansal topluluk ve Uluslararası Para Fonu (IMF) sadece borç sözleşmelerinde, özellikle de (tüm alacaklıları nitelikli çoğunluğun onayladığı bir yeniden yapılandırma önerisine tabi tutan) sözde toplu eylem maddelerinin şartlarında ufak tefek değişiklikler yaparak kamu borcu piyasalarına biraz çekidüzen verebilmeyi umdu. Ama sözleşme değişiklikleri gibi basit düzenlemeler sistemdeki aksaklıkların üstesinden gelemez. Farklı mahkeme kararlarında bazen birbiriyle çatışan bir yığın kanuna tabi olan çok sayıda borç söz konusu olunca, alacaklıların oylarını toplamada kullanılan ve piyasa bazlı yaklaşım destekçilerinin teşvik ettiği temel bir formül karmaşık pazarlık sorunlarını

BM'nin gösterdiği, kamu borcunun yeniden yapılandırılması için çok uluslu bir yasal çerçeve oluşturma çabalarının yenilenmesine acil ihtiyaç var. ABD'nin **bu çabaları tehlikeye atmaya çalışmasına rağmen,** İngiltere'nin kararları Amerikalı hâkimlerin dünyanın hâkimi olmadığını bize anımsatıyor.

çözmede fazla işe yaramaz. Farklı para birimlerinde bildirilmiş borcu değerlemede kullanılacak döviz kurlarını da belirleyemez. Eğer bu sorunların çözümü piyasaların eline bırakılırsa, çözüm belirlenirken verimlilik ya da adalet meseleleri değil sadece pazarlık gücü rol oynar.

Bu aksaklıklardan doğan sonuçlar da sadece elverişsizliklerle sınırlı olmaz. Borçların yeniden yapılandırılmasında meydana gelen gecikmeler Yunanistan'da olduğu gibi ekonomik gerilemeleri derinleştirebilir ve daha kalıcı hale getirebilir.

İNGİLTERE MAHKEMESİ'NİN MESAJI

Bu da bizi İngiltere'nin kararlarından alacağımız ikinci derse götürür. Bu kadar büyük riskler söz konusuyken ve sistem bu kadar arızalıyken, borç piyasalarının ABD'de kalması için ortada fazla sebep yok. ABD, Wall Street'in en büyük kamu borcu piyasasına ev sahipliği yapmasını sağlamış bir özellik olan kendi "hukuk devleti"nin gücüyle her zaman gurur duyar. Ama Griesa'nın, Arjantin'in sözleşmesindeki bazı şartların alışılmamış ve bize göre savunulamaz bir yorumuna dayanarak verdiği karar, ABD'nin ticari menfaatlerinin mahkeme kararlarına baskın olabileceğini gösteriyor.

Yere göğe konamayan Amerikan hukuk devleti artık o kadar sağlam görünmüyor. Sapkın bir biçimde, zayıfın karşısında güçlüyü savunuyor. Griesafault, hiçbir yetkili rüşvet alıyor olmasa bile lobiciliğin ve kampanya katkılarının tüm sistemi tehlikeye attığı "Amerikan tarzı yolsuzluğun" bir belirtisi olduğu söylenebilecek şeyi açığa çıkaran çok sayıda karar ile yasal değişikliğin en sonuncusu. ABD aklını kullanmalı ve kamu borcu piyasası New York'u terk etmeden önce tepki göstermeli.

Çin bu boşluğu doldurmak için hazır beklemeli. Çin'in tasarrufları artık ABD'dekilerin çok ötesinde ve Şanghay'ın bir küresel finans merkezi olmasına çalışılıyor. 2008'deki mali krizin kötü sonuçlarıyla beraber ABD'deki sistem güvenilirliğini kaybettiğinden, bu büyük amaç daha da ulaşılabilir hale geliyor. Eğer Şanghay kamu borcu piyasalarında bir lider olarak ortaya çıkacaksa, Çin başka yerlerdeki yasal çerçevelerin eksiklerinin bilincinde olmalı, daha verimli ve adil bir alternatif tasarlamalı.

İngiltere Mahkemesi'nin verdiği kararın kesin ve kapsayıcı mesajı bütün ülkelerin önemsemesi gereken bir mesaj. Birleşmiş Milletler'in (BM) gösterdiği, kamu borcunun yeniden yapılandırılması için çok uluslu bir yasal çerçeve oluşturma çabalarının yenilenmesine acil ihtiyaç var. ABD'nin bu çabaları tehlikeye atmaya çalışmasına rağmen, İngiltere'nin kararları Amerikalı hâkimlerin dünyanın hâkimi olmadığını bize anımsatıyor.

Bu son ifşaat Wall Street'i mutlu etmeyebilir, ama tüm dünyada kamu borcuna bel bağlamış birçok ülke için gerçekten güzel bir haber.

Telif Hakkı: *Project Syndicate, 2014.*
www.project-syndicate.org